

יוני לובלינר

והיה לנו יותר שקט מאשר בಗטו. אולם יום אחד פרצו לרובע בו גרונו הפשיסטים ההוו נגירים, לקחו מהבטים באופן אקרדי יהודים. הם העמידו אותם על גדרת הרנובה, ירו בהם והם נפלו למים. גרונו בבית שמור קם על שפת הרנובה, ויכלנו לשם כל'יה לה את היריות. בוקר ראיינו את הגופות צפות על פני הנהר. למולנו לא עליינו במי דגם של הפשיסטים. אני ואני ניצלנו כאשר הצבא האדום כבש את הונגריה ושרחרר את העיר", סיפר אליה. הוא הצטרכ לתנועת הנוער מכבי הצעיר ועלה עם קומ המדרינה לישראל.

שבוע ש עבר ביקר אליה, ביום בן 68, עם קרובת משפחה במוזיאון יהדות דוד ברת הונגריה ב匝פת. במקום ביקרה באותה עת אגנס הירשי, בתו של הקונסול השוודי צרי שהציל את חייו. את הירשי ליווה בלה יונגברט, נציג שגרירות הונגריה בישראל. הוא ויסוף לוסטיג, ממקימי המוזיאון, הוו מינויו את הירשי לבקר במוזיאון ולצפות במצאים ההיסטוריים שונים, בהם גם תמו נת אביה, קארל לוֹץ, שהוצאה במוזיאון. התמונה תלואה לצד תמנתו ראל ולנברדג, שאף הוא סייע רבות בהצלת יהודי הונגריה. בני הזוג לוסטיג הפגישו בין אליה והירשי.

"דיברנו הונגרית, וספרתי לגברת אגנס על קורות משפחתי בבודפשט. נראה לי כי עדותי גרמה לה התרגשות רבה", סיפר אליה.

מלבד כתבי החסות המקוריים, הצלילהה המחרתת היהודית בהונגריה גם לוייף כתבי חסות רבים, בעודתם ניצלו אלף יהודים מריה הנאצים. בתום המלחמה חזר קארל לוֹץ לארצו. בשל מעשייו הוא נודה על ידי שלטונות שווייץ, שמנעו ממנו את תשומות גמלת הזקנה. בישראל העניק לו יד ושם את אות חסיד אומות העולם.

מפגש מקרי במוזיאון למסורת היהדות הונגרית ב匝פת, העליה מחרש פר' שיה עלומה מתkopת מלחמת העולם השניה, בעקבותיה ניצלו יהודים רבים מהשמדה בשואה. ניצול שואה, המתגורר בגיל העליון פגש בעבר, במקרה, את בתו של מצילו – חסיד אומות העולם משוויץ.

במהלך מלחמת העולם השני, בעיצויו מושע ההשמדה של יהודי אירופה וכיבוש הונגריה על ידי הגרמנים, החליט קארל לוֹץ, קונסול שווייך בהונגריה, לפ' רוש את חסותו של ממשלו הניטראלית על יהודים שהיו מועמדים להשמדה. ללא ידיעת ממשלו, העניק בסתר כתבי חסות של שליטונות שווייך, והקים בתיהם חסות ליהודי הונגריה שרוכזו בגטוות בבודפשט וערים אחרות. הגרמנים כיבדו את כתבי החסות ולא נגעו לדעה בייהודים ששוכנו בבתי החסות. אלה נבנו מחוץ לגטוות וסורים מנו בungan דוד לבן. אולם היהודים לא היו מוגנים לאורך זמן, מאחר והפשיסטים ההונגריים לא כיבדו את כתבי החסות. הפשיסטים פלשו ממעשי הטבח של ההונגרים שרדדו רבים, בהם גם צבי אליה, היום חבר קיבוץ שדה נחמה בגיל העליון.

בשנת 1944, כשהיה אליה בן 10, נלקח אביו על ידי הגרמנים למחנה עבודה בכפייה, ממנו לא שב. בדרך נס הצלילהה האם להציג את אחד מכתבי החסות של קארל לוֹץ. יחד שוכנו, עם עוד כמה משלוחות, בבית מוגן מחוץ לגטו בודפשט. משם פחוות רבות שלא היו ברשותן מטמכים דומים הועברו לגטו, שם נחרץ גורלו לה-שמורה. "למשר כמה שבועות היינו בטוחים,